

Міністерство освіти та науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Філологічний факультет
Кафедра української та зарубіжної літератур
Кафедра української філології і методики навчання фахових
дисциплін

**Поліаспектність творчості
Лесі Українки
(до 150-річчя з дня народження)**

Збірник наукових статей і тез

Одеса
Букаєв Вадим Вікторович
2021

УДК 821.161.2.09

П49

Рекомендовано до друку Вченою радою Південноукраїнського
національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського
(протокол № 4 від 28 жовтня 2021 року)

Редакційна колегія

Бандура Т. Й., кандидат філологічних наук, доцент –
відповідальний редактор;

Босва Е. В., кандидат філологічних наук, доцент –
відповідальний редактор;

Яремчук Н. В., кандидат філологічних наук, доцент –
відповідальний редактор.

Рецензенти

Шевченко Т. М. – доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української літератури Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова

Гармаш Л. В. – доктор філологічних наук, професор, професор
кафедри української літератури та журналістики імені професора
Леоніда Ушкалова Харківського національного педагогічного
університету Г. С. Сковороди

Поліаспектність творчості Лесі Українки : збірн. наук. статей і
П49 тез. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2021. 188 с.

УДК 821.161.2.09

© Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2021

2. Баррі Пітер. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія / Пер. з англ. О. Погинайко і наук. ред. Р. Семків. Київ : Смолоскип, 2008. 360 с.

3. Білоцерківець Н. Література на роздоріжжі. *Критика*. 1997. № 1. С. 27-34.

4. Забужко О. Направду добра книжка. *Лис В. Століття Якова*. Харків, 2011. С. 5-6.

5. Клименко О. Кілька слів про «Століття Якова» Володимира Лиса. URL: <http://litakcent.com/2010/10/29/dvi-recenziji-na-bestseller-volodymyra-lysa/>

6. Лис В. Саме такою повинна бути справжня література. URL: <http://www.pravda.lutsk.ua/ukr/news/821/>

7. Лис В. Століття Якова. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2011. 240 с.

8. Новацький А. Роль пам'яті в будівництві національної ідентичності («Країна гіркої ніжності» Володимира Лиса). *Слово і Час*. 2020. № 1. С. 40-49.

9. Поліщук Я. Ревізії пам'яті: літературна критика. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2011. 216 с.

10. Сивокінь Г. У вимірах сприймання. Теоретичні проблеми художньої літератури, її історії та функцій. Київ : Фенікс, 2006. 304 с.

11. Соколова А. Етноментальні константи портрета поліщука в художньому просторі роману Володимира Лиса «Століття Якова». *Слово і Час*. 2017. № 12. С. 28-33.

Оксана Карауш,
*студентка 4 курсу І групи
філологічного факультету
Науковий керівник – канд. пед. наук, доц.
О. А. Кучерява*

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Як відомо, емоційний інтелект – одне з найважливіших понять, яке знаходиться в центрі уваги нової української школи. Якщо раніше акцент робився переважно на розумовому розвитку, то сьогодні вчитель повинен працювати з емоційною сферою учнів.

Визначення й структура емоційного інтелекту спираються на такі ключові слова, як мотивація (інтерес), соціальні (комунікативні) вміння й навички, емпатія, самосвідомість.

У формуванні мовної особистості учня ці компоненти відіграють важливу роль, тому сучасна лінгводидактика збагачується методами і прийомами, які б сприяли розвитку емоційного інтелекту. Від рівня сформованості компонентів емоційного інтелекту залежить ефективність та успішність навчання.

Питаннями розвитку емоційного інтелекту займалися такі вчені, як І. Н. Андреева, А. І. Богосвятська, Г. Г. Гарскова та Т. С. Кириленко, Т. М. Лапшина, В. Л. Поплужний та інші.

Мета започаткованого дослідження – визначити та проілюструвати шляхи розвитку емоційного інтелекту учнів на уроках української мови в ЗЗСО.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив виділити такі аспекти в структурі емоційного інтелекту [1; 2; 4]:

Емоційний інтелект – це спроможність людини розуміти інших, усвідомлювати мотиви їхньої діяльності, а також спроможність розуміти власні почуття, емоції, вміти їх регулювати та висловлювати. У структурі емоційного інтелекту виділяють декілька компонентів: мотивацію (інтерес), самоусвідомлення, емпатію та соціальні навички.

Як стверджують Е. Л. Носенко й Н. В. Коврига, людина, що володіє емоційним інтелектом, має п'ять основних здібностей:

1. Усвідомлення людиною власних емоцій.
2. Регулювання емоцій.
3. Спроможність мотивувати себе до діяльності.
4. Розпізнавання та розуміння емоцій, що виникають в інших людей.
5. Вміння підтримувати доброзичливі відносини з оточуючими [4, с. 26 – 27].

Мета базової загальної середньої освіти – це розвиток і соціалізація особистості учнів, формування в них світоглядних орієнтирів, творчих здібностей, здатності до саморозвитку і самонавчання в умовах глобальних змін і викликів [3].

Відповідно розвиток емоційного інтелекту – важлива складова освітнього процесу, яка передбачає роботу над вміннями контролювати власні емоції, використовувати інтуїцію, а також комунікативними вміннями й навичками. Загальновідомим є той

факт, що урок, наповнений позитивними емоціями, допомагає налаштувати учнів на продуктивну інтелектуальну роботу, забезпечити успішне сприймання, усвідомлення й запам'ятовування нового матеріалу.

Вимоги до рівня сформованості емоційного інтелекту в учнів окреслені в чинній шкільній програмі з української мови, зокрема закладені в ціннісній складовій: учень повинен критично ставитись та оцінювати свою роботу, здійснювати внутрішній самоконтроль, цінувати й прислухатись до думки співрозмовника, прагнути до самовдосконалення тощо [3].

Так, дослідники виділяють декілька важливих технологій для розвитку емоційного інтелекту учнів на уроках у ЗЗСО:

1. технологія особистісно орієнтованого розвивального навчання;
2. проектні технології;
3. технологія критичного мислення;
4. технологія ігрового навчання;
5. арт-технології тощо.

Проілюструємо на прикладі шляхи реалізації технології особистісно орієнтованого розвивального навчання, у центрі якої знаходиться особистість дитини, її самобутність, самоцінність і яка безпосередньо спрямована на формування в учнів здатності до самопізнання і самовдосконалення. С. І. Подмазін запропонував етапи особистісно зорієнтованого уроку, які ми конкретизували методами і прийомами, що забезпечують розвиток емоційного інтелекту. За основу було взято урок української мови в 5 класі на тему «Іменник».

I. На **етапі орієнтації** важливо створити позитивну установку на роботу, спиратись на особистий досвід учнів з конкретної теми/проблеми. Він включає мотивацію навчальної діяльності учнів (прийом «*Дерево пророцтв*»), емоційне налаштування (прийом «*Тепло душі*»).

1. Прийом «Веселка»

Значення кольорів:

помаранчевий – радісний, піднесений настрій;

червоний – нервовий, збуджений;

синій – сумний, пасивність, бажання відпочити;

зелений – активність, радість;

фіолетовий – неспокій, тривожність, близький до розчарування.

- На партах у вас лежать кольорові картки, оберіть картку відповідно до свого настрою. Сподіваюсь, що наш урок не зіпсує настрої тим, у кого він гарний, і значно покращить тим, хто вибрав темні кольори.

2. *Гра «Зірви яблуко»* (на дошці намальоване дерево, на якому наклеєні яблука, кожне яблуко – це питання).

Учитель: Вам необхідно зірвати яблуко й дати відповідь на запитання.

1. Що означає іменник?
2. Які іменники належать до істот? Наведіть приклади.
3. Які іменники належать до неістот? Наведіть приклади.
4. Які назви предметів вважаються загальними?
5. Які назви предметів вважаються власними?
6. З якої літери пишуться власні назви?

II. **Етап покладання мети** передбачає визначення разом з учнями завдань навчальної діяльності на уроці.

Прийом «Незакінчене речення»

На уроці хочу почути про ...

Мені було б цікаво з'ясувати ...

Хочу навчитися ...

Сподіваюся відкрити для себе щось нове ...

III. **Етап проектування** — це залучення учнів до планування навчальної діяльності на уроці.

Гра «Учень замість вчителя»

Завдання: уявити себе вчителем, який прийшов на урок у 5 клас і якому потрібно розповісти учням все про іменник.

IV. **Етап контрольної оцінювальної** передбачає залучення учнів до контролю за розвитком навчальної діяльності; переживання ситуації успіху.

1. Рефлексія

На уроці я дізнався (лася) ...

Було цікаво ...

Було складно ...

Тепер я зможу ...

Я навчився (лася) ...

2. Заповнення карток самооцінювання роботи на уроці.

Як стверджують науковці, розвинений емоційний інтелект гармонійно впливає на розвиток і вдосконалення творчих здібностей учнів. У цьому аспекті вчитель може звертатись до арт-

технологій: елементів образотворчого мистецтва на уроці (колажів, слайдів, малювання емоцій, асоціативного малювання), драматерапії (драматизація емоцій, фантазування, етюдів), казкотерапії, музикотерапії, сюжетно-рольових ігор.

У підсумку підкреслимо, що освітні технології, які пропонує нам сучасна педагогіка й лінгводидактика, містять глибокий потенціал щодо формування емоційно-ціннісного ставлення учнів до себе та інших, сприяють розвитку інтелектуального і творчого потенціалу дітей.

Учитель повинен прагнути, щоб методи та прийоми навчання, які він використовує на уроках української мови, мотивували учнів до навчальної діяльності й забезпечували формування в них пізнавального інтересу.

Література

1. Гарскова Г. Г. Введение понятия «эмоциональный интеллект» в психологическую теорию. *Тезисы науч.-практ. конф. «Ананьевские чтения»*. СПб. : Изд-во СПб. ун-та, 1999. С. 25-26.

2. Люсин Д. В. Новая методика для измерения эмоционального интеллекта: опросник Эм Ин. *Психологическая диагностика*. 2006. № 4. С. 3-22.

3. Навчальна програма для 5-9 класів з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів. Міністерство освіти і науки України. – [Електронний текст]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>

4. Носенко Е. Л., Коврига Н. В. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції : монографія [для викладачів, аспірантів, студентів вищ. навч. закл.]. Київ, 2003. 159 с.